

# EKOLOGISK GOTLAND

## GOTLAND SKA VARA ETT EKOLOGISKT HÅLLBART SAMHÄLLE

*Inriktning 2008 – Alla på Gotland behöver engageras: näringsliv, offentlig sektor och enskilda kommuninvånare.*

I februari antogs ett nytt miljöprogram för kommunen och överlämnades till nämnder och förvaltningar för att inarbetas i deras verksamhet. Under våren 2008 arbetades det med den slutliga utformningen av det nya regionala utvecklingsprogrammet, Vision Gotland 2025 som antogs i juni, där det också finns energi- och miljöavsnitt. Ett av de övergripande målen i visionen att Gotland ska vara en världsledande ö-region i miljö- och klimatfrågor.

Ett förslag till översiktsplan arbetades fram under 2008, det kommer ut på samråd i början av 2009. En särskild arbetsgrupp har haft i uppgift att se till att hållbarhetsaspekterna genomsyrar planförslaget.

### Ekokommunen

Alla hushåll har fått kommunens väg-almanacka för 2008 med råd och tips för miljö, energi och källsortering i hemmen. En motsvarande almanacka för 2009 har producerats.

Inom ramen för projektet Klimatresenären, ett informationsprojekt med stöd från Naturvårdsverket, anordnades årets ekodag den 2 november. Klimatresenärens mål är att få fler att ta buss eller cykel och att därigenom nå ett minskat bilåkande. Allmänheten erbjöds gratis bussresa till arrangementet från olika delar av ön och hem igen efter kvällsprogrammet. Dagens huvudtalare var Mattias Klum som med sina fantastiska bilder och engagerande berättarteknik drog fullt hus två gånger samma dag på Wisby Strand. Cirka 2 000 personer kom!

**EKOLOGISKT PRODUCERADE LIVSMEDEL TILL KOMMUNENS KÖK.** *Mål: Andelen ekologiskt producerade livsmedel ökar varje år vid inköp av varor till Gotlands kommun. År*

*2008 ska de uppgå till 15 procent av inköpsvärdet och andelen ska ha ökat till 25 procent år 2012. För alla livsmedel ska inriktningen vara att modifierade produkter (GMO) undviks. För 2008 blev det 10,1 procent av livsmedelsinköpen som var ekologiska. Kommunen har köpt drygt 415 000 liter mjölk inom sitt ramavtal. 65 procent av all mjölk och 90 procent av mellanmjölken som kommunen köpte in var så kallad ekomjölk.*

Under 2008 har ett nytt leveransavtal för livsmedel börjat gälla. I avtalet ingår att alla leveranser av mellanmjölk, A-fil, ägg, kaffe, pannkakor och köttbullar ska vara av certifierade eko-varor, därutöver kan till exempel morötter och potatis beställas från ekologisk produktion. Det nya avtalet ger möjlighet att köpa en betydligt större mängd eko-varor för den miljon som finns avsatt för att täcka merkostnaden för ekologisk producerade livsmedel jämfört med de konventionella.

Under 2008 köptes ekologiskt kaffe för cirka 574 tkr utan att det har kostat mer än konventionellt kaffe. Ekologiskt producerade livsmedel stödjer ett jordbruk som bidrar till att nå flera nationella miljömål, bland annat Giftfri miljö, ett av de miljömål som anses vara mycket svårt att nå i Sverige.

### Energiplan

Arbetet för att nå målen i energiplanen har under 2008 främst bedrivits genom olika energiprojekt inom kommunen. Deltagande i Energimyndighetens program **Uthållig kommun** är ett av verktygen för att nå målen i Energiplanen.

**LÄGET PÅ ÖN SOM HELHET.** Ett mål som redan nåtts är att år 2010 ska de klimatpåverkande utsläppen från uppvärmning och transporter på Gotland motsvara högst 266 000 ton CO<sub>2</sub> per år, exklusive Cementas utsläpp. Ett mål som det blir mycket svårare att nå är att år 2010 ska användningen av fossil energi högst uppgå till 55 procent av öns totala energianvändning. Fossila bränslen svarar fortfarande för omkring 70 procent.

För uppvärmning så har användningen av flis, pellets och andra biobränslen ökat och i stort sett alla tidigare oljeuppvärmda bostäder bedöms nu ha bytt värmekälla. Solvärmeanläggningarna blir fler och Gotland fortsätter att ligga i topp som den del av Sverige som har mest solfångaryta per invånare.

**MILJÖFORDON.** *Mål: Av kommunens fordonspark övergår 5 procent per år från fossila bränslen till alternativa bränslen.*

Under 2009 har kommunen ökat antalet leasade så kallade flexifuelbilar till 83 i slutet av året, de kan köras på bensin eller etanol, €85. Av kommunens drygt 300 personbilar är därmed nära 27 procent miljöfordon.

I hela landet gick bilförsäljningen kraftigt ner i slutet av året. På Gotland blev den knappt 80 procent av året innan. På Gotland såldes 274 miljöfordon under 2008, vilket motsvarar 33 procent av nybilsförsäljningen. Av öns nära 32 000 personbilar är mindre än 2 procent miljöfordon

### Internationellt utbyte

*Mål: Samverkan med andra regioner utvecklas för att tillsammans med dessa bidra till en hållbar samhällsutveckling bland annat inom miljöområdet.*

Under sensommaren arbetade B7 intensivt med att ta fram ett gemensamt yttrande till EU:s Östersjöstrategi. I projektet TRANSPLAN deltar Gotland och flera B7-öar. Målen är samverkan kring energiomställningen mellan olika lokala aktörer och en tydligare bild av förutsättningarna för energiomställning. Nordiska Ministerrådet gav i slutet av 2008 besked att de ger ett extra stöd till de nordiska B7-öarna i TRANSPLAN.

**INTERNATIONELLA ENERGI- OCH MILJÖBESÖK.** Den amerikanske ambassadören i Stockholm, Michael Woods, besökte Gotland under Almedalsveckan tillsammans med Andy Karsner, då biträdande energiminister i USA. De träffade bland annat lokala företagare.

I november kom ett franskt tv-team och gjorde tv-reportage om miljö- och energiprojekt här och en grupp från den holländska ön Texel besökte Gotland under en vecka och gjorde olika studiebesök i skola och näringsliv. Från Japan har det varit ett antal olika besök, bland annat en professor som inspirerad av öns miljöarbete gav en föreläsning på högskolan om ett möjligt framtidsscenario för havsbaserade energi- och miljöprojekt.

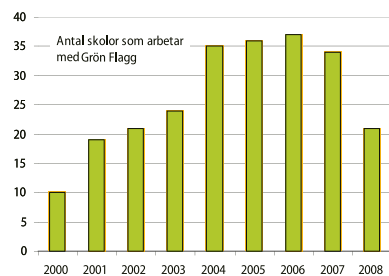
## Gröna nyckeltal

Här redovisas ett urval av de nyckeltal som används för att följa utvecklingen till ett ekologiskt hållbart samhälle på Gotland. På [gotland.se/ekokom](http://gotland.se/ekokom) redovisas de i sin helhet

### 1. Grön Flagg i skolor och förskolor på Gotland

*Mål: Öns skolelever kan varje år delta i aktiviteter som ökar deras insikter om miljö och hållbar utveckling. Andelen miljöcertifierade skolor och förskolor ökar varje år.*

År 2008 var det färre skolor på Gotland som hade miljöcertifiering enligt Grön Flagg. Skolnedläggningar har gjort att några tidigare Grön Flagg-skolor nu är borta. Andra faktorer är att engagerad personal flyttar, för en del har det känts svårt att hela tiden utveckla nya miljömål för certifieringen. Andra skolor som arbetar systematiskt med Grön Flagg tycker att det går utmärkt att upprepa samma tema med ett par års mellanrum, det kommer ju hela tiden nya elever. Från skolorna rapporteras en rad olika aktiviteter under 2008 med miljö, energi och naturtema, bland annat internationella kontakter och att flera nya skolor arbetar för att få grön flagg under 2009. *Källa: Barn- och utbildningsförvaltningen.*



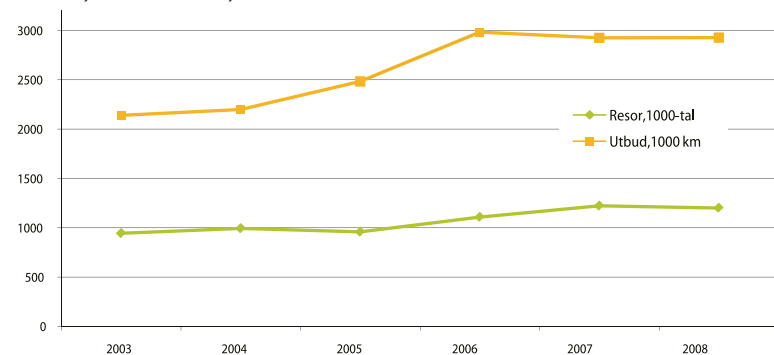
### 2. Kollektivtrafikresor på Gotland

*Strategi: Effektivisera och minska användningen av fordon på Gotland.*

Trots höga ambitioner för en väl fungerande kollektivtrafik på ön, en satsning de senaste åren på något tätare turer och trots att bussbiljetterna är i hög grad skattefinansierade, så fortsätter antalet bussresor per person och år på Gotland att vara

lägst i landet. Vi ligger istället högt ifråga om bilresor. När projektet Klimatresenären bjöd på gratis bussresa in till Visby passade många gotlänningar på att prova att åka buss. Kanske gäller det att få folk att verkligen se bussen som ett alternativ till bilen? Det finns också stora skillnader i passagerartäthet mellan olika busslinjer. *Källa: Tekniska förvaltningen.*

Bussresor, kollektivtrafiken, antal resor i tusental och antal utbudskilometer



### 3. Avfallshanteringen på Gotland

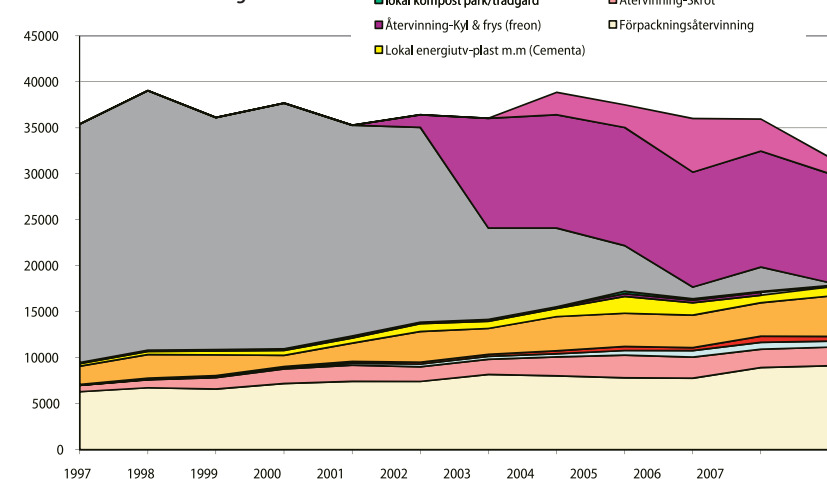
*Strategi: Material återanvänds eller återvinns och den energi som omsätts i samhället återvinns så naturresurseffektivt som möjligt.*

*Mål: Kommunens avfallstaxa premierar avfallsminskning, källsortering för återanvändning och återvinning samt minskning av avfallens farlighet. Mängden grovavfall till deponi minskas.*

Diagrammet visar hur avfallshanteringen utvecklats på Gotland. För mängden osorterat hushållsavfall finns i år en tydlig minskning. Deponering har nästan upphört och de källsorterade fraktionerna

har ökat i andel. Under 2008 har det nya insamlingssystemet för avfall på Gotland införts över större delen av öns landsbygd. Över 95 procent av hushållen har hittills valt att sortera sitt avfall i kompost och brännbart eller att kompostera sitt matavfall hemma. Genom att kompostfraktionen blir till jord och det brännbara avfallet bränns på Cementa kommer transporterna till avfallsförbränning på fastlandet att minska betydligt. *Källa: Tekniska förvaltningen.*

Kommunal avfallshantering 1997–2008



**ÖVERGRIPANDE MÅL: EFFEKTIV OCH KLIMATNEUTRAL ENERGIANVÄNDNING ÅR 2025.**

Energianvändningen står för en stor del av kommunens negativa miljöpåverkan. Miljökrav i upphandlingar, bättre styrning av energianvändningen och övergång från olja till bibränslen har gett bättre ekonomi och bättre miljö. Kommunen som stor aktör och föregångare kan bidra till att ny teknik blir känd och får spridning på Gotland

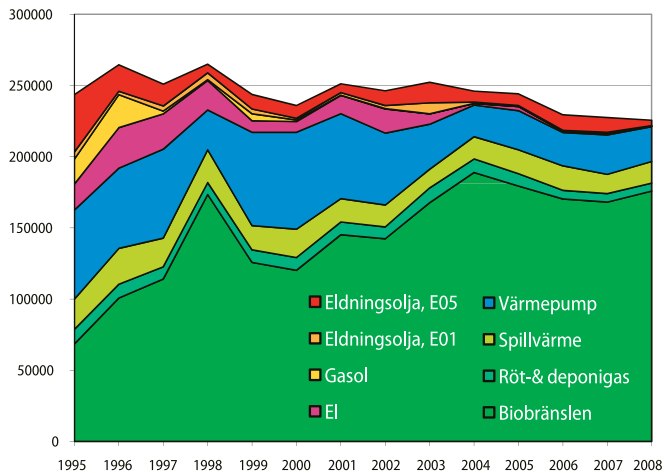
Mål: Fjärrvärmen har redan nått Energiplanens mål för 2010; minst 75 procent biobränsle och 95 procent förnybar och återvunnen energi i fjärrvärmen. Förutom GEAB:s fjärrvärmenät i de större tätorterna finns fliseldad närvärme i Fårösund och panncentraler för flis eller pellets i några av de mindre tätorterna.

**4. Förnybar energi i fjärrvärmeproduktionen**

Fjärrvärmen blir allt grönare, i fjärrvärmen i Visby används numera biobränslet glycerol, en restprodukt från RME-tillverkning, som bränsle vid topplast istället för olja. I fjärrvärmen i Slite används olja när inte Cementa levererar spillvärme, för övrigt är det enbart förnybar energi.

Gotlands Energi AB:s (GEAB) fjärrvärme har under 2008 byggts ut med cirka 4 GWh och 60 talet nya kunder har tillkommit. De största anslutningarna är nybyggda bostäder i Visby. Arbetet med att fasa ut olja och el ur uppvärmningen i kommunens fastigheter, har också gett en del nya anslutningar till fjärrvärmen. Kommunens planer för ny bebyggelse förordar fjärrvärme för nybyggen i tätorter *Källa: GEAB.*

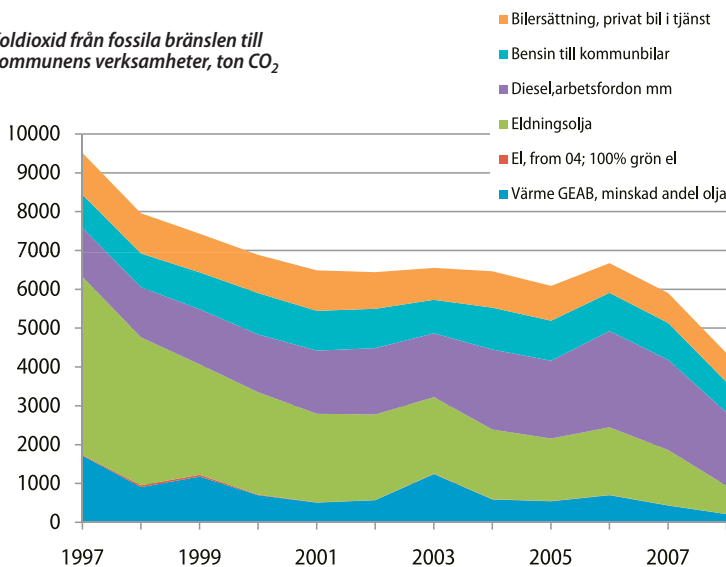
*Fjärrvärmens bränslemix 1995–2008, MWh*



**5. Koldioxidutsläpp från fossila bränslen i kommunens förvaltningar**

Utsläppen av koldioxid från kommunens verksamhet har en minskande trend. Minskningen av de totala utsläppen fossila bränslen beror på åtgärder i fastigheternas uppvärmningssystem och övergång till biobränslen. Under 2008 fortsatte arbetet enligt 2006 års beslut att fasa ut olja

*Koldioxid från fossila bränslen till kommunens verksamheter, ton CO<sub>2</sub>*



**6. Användning av el och värme i kommunens verksamhet**

Värmeanvändningen i förvaltningarnas lokaler blir effektivare för varje år. Det minskade värmebehovet beror på målriktade åtgärder i fastighetsdriften. Elanvändningen är svårare att påverka med centrala insatser. Elanvändningen är beroende av hur mycket varje individ kan vara med

ur uppvärmningen i kommunens fastigheter, den har nu kommit mer än halvvägs sedan beslutet togs. Fler fastigheter anslöts till fjärrvärmenätet i Visby år 2008 och för Lövsta i Roma, fattades beslut om att investera i ny biobränslepanna. Lövsta svarar i dagsläget för omkring 40 procent av kommunens återstående användning av eldningsolja. *Källa: Gotlands kommun och GEAB.*

och släcka, stänga av och liknande, i detta arbete finns en stor potential. Diagrammet visar värme- och elförbrukning per kvadratmeter och år. Värdena är graddagskorrigerade. För 2008 kan det konstateras att elräkningarna översteg kostnaderna för livsmedelsinköp i kommunen. Alla kommer att behöva hjälpas åt för att minska onödig elanvändning. *Källa: Gotlands kommun.*

*El- och värmeanvändning i kommunens fastigheter, kWh/m<sup>2</sup>*

